

TÜRKİYE-AB GÜMRÜK BİRLİĞİ VE ALTERNATİFLERİNİN EKONOMİK ETKİLERİNİN KARŞILAŞTIRMAL OLARAK ÖLÇÜMÜ ÜZERİNE BİR DENEME(*)

Doç. Dr. Ferda HALICIOĞLU
İ.Ü. İktisat Fakültesi

Giriş

Bu çalışmada, Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin (TABGB) Türk ekonomisi üzerinde yaratacağı statik ve dinamik etkiler, karşılaştırmalı kısmi denge analizi içinde yapılacaktır.

Bunun için izlenecek çalışma yöntemi şöyle belirlenmiştir:

1. Bölümde, Gümrük Birliği'nin bir ekonomik etegrasyon biçimi olarak, statik ve dinamik etkilerinin neler olduğu ve de bunların ampirik olarak nasıl ölçüldüğü kısaca ortaya konacaktır.

2. Bölümde ise, TABGB ve alternatiflerinin statik etkilerini tahmin etmeye yönelik statik ampirik model ile TABGB'nin dinamik etkilerinden birini (Direkt Yabancı Sermaye Yatırımları), TABGB sürecindeki eğilimini tahmin etmeye yönelik dinamik model analiz edilecektir.

3. Bölümde de model uygulamalarından elde edilen sonuçlar yorumlanacaktır.

(*) Bu çalışma 1996 yılı Milliyet Gazetesi Ekonomi Ödülünü almıştır.

BÖLÜM : I

GÜMRÜK BİRLİĞİ TEORİSİ VE ÖLÇME YÖNTEMLERİ

1.1 Gümrük Birliği Teorisine Kısa Bir Bakış

Ekonomik Entegrasyon Teorisi (EET), Klasik Dış Ticaret Okulunun (KTO) bir alt dalı olarak, 1960'lı yıllarda gelişmeye başlamıştır. EET'nin temelinde ise, Gümrük Birliği Teorisi (GBT) vardır.⁽¹⁾

II. Dünya savaşı sonrası, savaşan ülkeler arasındaki siyasal gerilimi azaltmak için ekonomik işbirliğine dayalı birbirlerine bağımlı ekonomiler teşvik edilmeye başlanmıştır. Ekonomik işbirliğinin teşvik edilmesindeki ekonomik rasyonel ise, KTO'nun önerdiği gibi, ülkeler arası dış ticaretin "karşılaştırmalı üstünlükler ilkesine" göre yapılmasıdır. "Karşılaştırmalı üstünlükler ilkesi" tarife ve tarife benzer engellerden arındırılmış bir dış ticaret ortamında, sadece emek ve sermaye verimliliğine dayanarak dış ticarete bulunmanın, ülkeler arası etkin kaynak dağılımı ve uzmanlaşmayı sağlayacağı, dolayısıyla da dünya refahının maksimize edilebileceğini öngörür.⁽²⁾

Dış ticaret önündeki, tarife ve tarife benzeri engellerin, ülkelerde etkin kaynak dağılımını bozarak, üretim rantlarını artırdığı, bunun sonucu olarak önce, üretim rantının çıktığı sektörde daha sonra da, bu sektörle ilişkide olan ikincil sektörlerde (emek, sermaye v.b.) etkin kaynak dağılımını bozduğu ileri sürülür. Dolayısıyla, tüketicinin refah düzeyi üretici rantları nedeniyle düşmektedir. Tarifelerin ve benzerlerinin, üretim sektöründe yarattığı rant süreci sonunda, toplumsal refah ise azalmaktadır.

II. Dünya savaşı sonrası, dünya ekonomisinde görülen korumacılık eğiliminin önüne geçmek için GATT Örgütü, Gümrük Birliklerini, dünya ticaretinin serbestleşmesi için önemli ekonomik araçlar olarak görmüştür.⁽³⁾ Buna karşın GBT'nin temelini atan J. Viner (1950) ise Gümrük Birliklerinin, ticaret yaratma etkileri yanında ticaret sapırma etkilerinin de olduğunu, sistematik olarak ortaya koymuştur⁽⁴⁾. Viner sonrası GBT daha da geliştirilmiştir.⁽⁵⁾ GBT'nin statik ve dinamik etkilerinin geliştirilmesiyle de, EET ortaya çıkmıştır.⁽⁶⁾ EET'nin hiyerarşik sıralamasına göre, ekonomik entegrasyonlar 5'e ayrılır. i) Serbest Ticaret Bölgesi (STB), ii) Gümrük Birliği (GB). iii) Ortak Pazar, iv) Ekonomik Birlik, v) Tam entegrasyon, STB ve GB'de sadece ticarete konu olan mallar üzerindeki tarife ve tarife benzeri engeller elimine edilirken, Ortak Pazar ve üstü uygulamalarda aynı zamanda emek ve sermaye önündeki engeller de elimine edilir.⁽⁷⁾

STB'nin GB uygulamasından temel farklılığı, STB'de GB'de olduğu gibi bir Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) olmamasıdır. Bu nedendir ki, GB ve STB uygulamalarının ekonomik etkileri OGT dışında aynı olmaktadır.

GB'nin statik etkileri, OGT'nin neden olduğu Ticaret Yaratma (TY) ve

Ticaret Saptırma (TS) etkilerine bağlı olarak ortaya çıkacaktır. OGT'nin neden olduğu TY etkisi ile yüksek maliyetli yerli üretim daha ucuz GB ortağının üretimi ile ikame edilir. Bu durumda, üretici rantı elimine edilir, ve tüketici refahında artış olur. Bu nedenle TY etkisi refah artırıcıdır. Buna karşın, OGT yüksek maliyetli GB ortağının, birlik dışındaki daha etkin üreticilere tercih edilmesine neden olabilir, bu durumda oluşan ticaret saptırma etkisi ise tüketicinin potansiyel refahını düşürür. Bu nedenle, TS etkisi refah düşürücüdür. Net etki ise TY'den TS'nin çıkarılmasıyla bulunur. Bu etki pozitif olduğu sürece GB toplumsal refahı artırır. OGT'nin büyüklüğü ise, GB'nin yasaklayıcı veya ticaret artırıcı nitelikte olup olmadığını belirler. Eğer OGT, GB öncesi tarifelerden daha küçük belirlenirse, bu durumda birlik dışı ülkeler lehine ticaret yaratma (dışsal ticaret yaratma) etkisi ve ticaret saptırma (dışsal ticaret saptırma) etkisi doğar. Dışsal Ticaret Yaratma (DTY) ve Dışsal Ticaret Saptırma (DTS) etkilerinin net etkisi pozitif olduğu sürece de GB toplumsal refah artışının sağlandığı bir ekonomik entegrasyon biçimi olacaktır.⁽⁸⁾ OGT'nin GB öncesi tarifelerden yüksek olması ise, TS etkisini arttıracığı için, toplumsal refahta potansiyel azalışlar olacaktır.

GB'nin dinamik etkileri diğer ekonomik entegrasyonlarda olduğu gibi 5 ana grupta toplanır.⁽⁹⁾ i) Ölçek Ekonomileri, ii) Dışsal Ekonomiler, iii) Yoğunlaşma, iv) Yatırımlar ve yerlerindeki değişimler, v) Ekonomik etkinlik.

GB sonucu oluşan dinamik etkiler içinde, yabancı sermaye yatırımlarındaki artış ve azalışlar, statik TY ve TS etkileri gibi refah artırıcı veya azaltıcı olarak tanımlanabilmektedir.⁽¹⁰⁾ Eğer yabancı sermaye yatırımları artarsa bu durumda ülke lehine bir yatırım Yaratma (YY) etkisi oluşur. Tersinde ise Yatırım Saptırma (YS) etkisi oluşur. Eğer YY etkisi YS etkisinden büyükse bu durumda dinamik refah kazancı aksi takdirde dinamik refah kaybı olur.

1.2 GB'nin Ekonomik Etkilerini Ölçme Yöntemleri

GB'nin statik ve dinamik etkilerini ölçme yöntemleri literatürde oldukça geniş bir yer tutar⁽¹¹⁾.

Özellikle, tarife indirimlerinin neden olduğu statik refah kazancını ölçmeye yönelik ampirik ölçüm metodları literatürde sıkça görülmektedir. Statik yöntemler, ex-post ve ex-ante olarak ikiye ayrılırlar. Ex-post yöntemde GB'nin olmadığı bir durumda, ithalat hacminde meydana gelen değişimin yarattığı statik etkiler, GB'nin olduğu gerçek durum ile karşılaştırmalı olarak analiz edilir⁽¹²⁾. Ex-ante yöntemde ise, bir GB sürecinde tarife indirimlerinin yarattığı ithalattaki değişimin meydana getirdiği statik etkiler tahmin edilmeye çalışılır⁽¹³⁾. Bu çalışmada kullanılacak statik analiz de ex-ante yöntem ile yapılacaktır. Çünkü bizim tahminlerimizde de 1996'da başlayan TABGB'nin statik etkilerini ölçmeye yöneliktir.

GB'nin dinamik etkilerini ölçmeye yönelik dinamik ölçme yöntemleri ise

sadece, ex-ante yapılabilir. Buna karşın dinamik ölçme yöntemleri hem uygulama hem de yöntem olarak statik yönetime göre oldukça sınırlıdır⁽¹⁴⁾. Dinamik etkileri ölçmeye yönelik çalışmalar genellikle direkt yabancı sermaye yatırımlarındaki değişme eğilimi ve kısmen de ölçek ekonomileri konusunda yoğunlaşmışlardır⁽¹⁵⁾. Bizim bu çalışmamızda da Türkiye'ye gelen yabancı sermaye yatırımlarında görülen değişme eğilimi TABGB sürecine bağlı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM : II

TÜRKİYE-AB GÜMRÜK BİRLİĞİ VE ALTERNATİFLERİNİN EKONOMİK ETKİLERİ

2.1 Ampirik Modellere Giriş

Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin (TABGB) Türk ekonomisinde meydana getirebileceği ekonomik etkileri kısmi denge analizi çerçevesinde, statik ve dinamik etkiler yönünden ölçmek mümkündür.

Statik analizde, dış ticaret akımları içinde sadece ithalat miktarında meydana gelecek değişmelerin toplumsal refah üzerinde yaratacağı etkiler incelenecektir. Fiyat ve miktarlardaki göreceli değişimler ile ikincil piyasalardaki (emek, sermaye, v.b.) değişimler ise analiz dışında tutulmuşlardır.

Dinamik analizde, ise, ekonomik entegrasyonların en önemli dinamik etkilerinden biri olan Direkt Yabancı Sermaye Yatırımlarının (DYS), toplumsal refah üzerinde yaratacağı etkiler incelenecektir.

Ampirik ölçümler statik analizde sadece TABGB ile sınırlı kalmamıştır. Ayrıca, Türkiye'nin TABGB dışında yer alabileceği alternatif ticaret bloklarının meydana getireceği statik etkiler analiz edilmiştir. Böylece, TABGB'nin bir ekonomik rasyoneli olup olmadığı karşılaştırmalı olarak sorgulanacaktır. Statik analiz için oluşturulan modelde AB ve AB dışı alternatif ticaret blokları, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın (DTM) yaptığı ülke sınıflamaları esas alınarak oluşturulmuştur⁽¹⁶⁾.

Bu ticaret bloklarının ekonomik, siyasal, kültürel ve coğrafik olarak homojen bir yapıda oldukları varsayılmıştır. Buna göre, statik model ticaret blokları şöyledir:

- 1- AB ülkeleri Bloku (AB)
- 2- Diğer OECD Ülkeleri Bloku (DOECD)
- 3- Diğer Avrupa Ülkeleri + Eski S.S.C.B. + Eski S.S.C.B. Ülkeleri Bloku (COMECON)
- 4- Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri Bloku (MENAM)

- 5- Diğer Ülkeler Bloku (DİĞER)
- 6- Tüm Bloklar Toplamı (TT)

Dinamik analiz için oluşturulan modelde ise Yabancı Sermaye Derneği (YASED) verileri dikkate alınarak, statik model'e benzeyen bir sınıflama yapılmıştır. Buna göre oluşturulan ticaret blokları şöyledir:

- 1- AB Ülkeleri (YSAB)
- 2- ABD + Japonya + Kanada, (Diğer OECD ülkeleri grubunu temsil ettiği varsayılmakta) (YSUKİ)
- 3- Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri (YSME)
- 4- Diğer Ülkeler, (Bu grup içinde COMECON ülkelerinden gelen direkt yabancı sermaye yatırımları da vardır.) (YSDG).
- 5- Toplam Yabancı Sermaye yatırımları (TYS)

Statik analizde kullanılan ve ekonomik entegrasyonların etkilerini ölçen ticaret yaratma ve saptırma denklemleri için gerekli olan ithalat fiyat esneklerinin tahmini AB ve alternatifi olan ticaret bloklarına göre yapılacaktır. Bu nedenle önce genel bir ithalat talep fonksiyonu belirlenecek, daha sonra da bu fonksiyon bölgelere göre ekonometrik olarak tahmin edilecektir. Dinamik analizde ise, yatırım yaratma ve yatırım saptırma etkilerinin boyutlarını tahmin etmek için, genel bir DYS yatırım fonksiyonu oluşturulacak ve bu fonksiyonda bloklara göre tek tek ekonometrik olarak tahmin edilecektir.

2.2 Statik Model İçin Teorik Çerçeve

Ekonomik Entegrasyon Teorisi, ekonomik entegrasyona katılan bir ülkenin maruz kalacağı ekonomik etkilerin öncelikle ithalat fonksiyonunda ortaya çıkacağını ileri sürer. İthalat fonksiyonun ampirik olarak belirlenmesi ve tahmini ise oldukça önemlidir. Literatürde genel uygulama, talep edilen ithal malını gelir ve fiyat değişkenleri ile ilişkilendirmekler⁽¹⁷⁾.

En basit biçimiyle bir ülkenin ithalat talep miktarı t zamanında

$M_t = f(Y_t, P_t)$ dir.

Burada M_t t zamanında talep edilen ithal mal miktarını, Y_t ülkenin milli gelir düzeyini ve P_t de ithal edilen malın fiyatını gösterir. Değişkenler arasındaki, teorik ilişki ise şöyle kurulur. M_t ile Y_t arasında doğrusal, P_t ile ters yönlü bir ilişki vardır. İthalat fonksiyonu, E_t gibi bir değişken ile genişletilebilir. Et değişkeni, gelir ve fiyat değişkenlerinin dışında kalan ve ithalat talep miktarının belirlenmesinde önemli olduğu varsayılan subjektif veriler (zevkler, kültür, beğ-

niler v.b.) olabileceği gibi objektif verilerden (ithalat rejimindeki yapısal değişiklikler, ülkelerarası mesafe v.b.) oluşabilir. Mt ile Et'nin arasındaki ilişki ise pozitif veya negatif yönlü olabilir.

Bu durumda, genelleştirilmiş statik ithalat fonksiyonu şöyle olacaktır.

$$Mt=f(Y_t, P_t, E_t)$$

Bu fonksiyonun ampirik olarak ölçülebilmesi için matematiksel biçiminin bilinmesi gerekir. Matematiksel biçim doğrusal veya doğrusal logaritmik olarak belirlenebilir. Bizim modelimizde, ithalat miktarının diğer değişkenlere duyarlılığını görmek için doğrusal logaritmik olarak belirlendi.

Buna göre yeni ithalat talep denklemi şöyle oluşturuldu.

$$\text{Log } Mt = a_0 + a_1 \log Y_t + a_2 \log P_t + a_3 E_t + u_t$$

İktisat literatüründe, Y_t , ülkenin milli geliri, P_t ise görelî fiyatlardır (iç fiyatlar / dış fiyatlar) ya da döviz kuru olarak tanımlanır. Modelimizdeki E_t değişkeni ise 24 Ocak 1980 ekonomik kararlarının ithalat rejimi üzerindeki etkisini ölçen yapısal bir değişken olduğu varsayılmıştır. Yukarıdaki denklem (1970-1997) dönemi verileri kullanılarak ekonometrik olarak tahmin edileceği için, E_t 1980 öncesi 0 ve 1980 sonrası 1 değeri olan bir kukla değişken olarak tanımlanmıştır. Böylece, 24 Ocak 1980 ekonomik kararları sonrası ithalat miktarında artış olacağı varsayılmıştır.

$$\text{Buna göre, } \text{Log } Mt = a_0 + a_1 \log Y_t + a_2 \log P_t + a_3 E_t + U_t$$

ithalat denklemi, AB, DOECD, COMECON, DİĞER, MENAM ve Toplam ithalat düzeyinde olmak üzere Genelleştirilmiş En Küçük Kareler (GEKK) yöntemi ile 6 kez tahmin edilmiştir⁽¹⁸⁾.

Burada, M_t = Bölgelerden yapılan reel ithalat miktarı

Y_t = Türkiye'nin reel GSMH

P_t = reel döviz kuru

E_t = DUMMY, (kukla değişken)

1970 - 1980 = 0, 1981 - 1994 = 1'dir.

u_t = hata terimi

MENAM bloku için, reel döviz kuru yerine bölgeden yapılan ithalatın tamamına yakın bölümünün ham petrol ve petrol türevleri olduğu gözönüne alınarak, reel petrol ithalat fiyat indeksi kullanılmıştır. Ekonometrik olarak tahmin

edilen denklemler, standart ekonometrik testlere tabi tutulmuşlardır. Özet sonuçları ise Tablo 1’de verilmiştir.

2.3 Dinamik Model İçin Teorik Çerçeve

EET’ye göre ekonomik entegrasyonların en önemli dinamik etkilerinden biri, entegrasyona giden ülkelerde Çok Uluslu Şirketlerin (ÇUŞ), yaptıkları yatırımlarda artış olması ile ortaya çıkar. ÇUŞ’ların yatırım yapma eğilimlerini analiz eden, Çok Uluslu Şirketler Teorisine (ÇUŞT) göre ise; Direkt Yabancı Sermaye (DYS) fonksiyonu yatırım yapılan ülkenin milli gelirinin büyüklüğüne, dış ticaret rejimine, iş gücü maliyetine ve niteliğine, yabancı sermayeye karşı uygulanan vergi rejimine, altyapıya, enflasyon ve devalüasyon oranlarına, dış ve iç borç yapısına bağlı olarak belirlenmektedir⁽¹⁹⁾.

Bu çalışmada ise, Türkiye’ye yönelik DYS fonksiyonu gelir, enflasyon oranı ve koruma oranına bağlı olarak tanımlanmıştır.

Buna göre, t zamanında Türkiye’ye gelen DYS;

$$DYS_t = f(\text{Gelir}, \text{enflasyon oranı}, \text{koruma oranı})\text{dır.}$$

Burada, gelir için DYS’ye iç talep düzeyini gösteren Türkiye’nin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH), enflasyon oranı için, (Ülkenin siyasal ve Ekonomik istikrarının bir göstergesi olarak) toptan eşya fiyatları indeksi (et), ve koruma oranı olarak (PRt) ise ithalattan alınan tüm vergilerin toplam ithalata oranı açıklayıcı değişken olarak kullanılmışlardır.

Teorik olarak, DYS ile GSYİHt arasında doğrusal, et ile ters yönlü, PRt ile ise hem doğrusal hem de ters yönü bir ilişki olduğu kabul edilir⁽²⁰⁾.

Buna göre DYS fonksiyonu, şöyle belirlenebilir.

$$DYS_t = f(\text{GSYİHt}, \text{et}, \text{PRt})$$

Türkiyeni’nin 1987 yılında AB’ye tam üyelik başvurusunun, DYS yatırımlarını uyardığı varsayımı ile, yukarıdaki fonksiyon bir kukla açıklayıcı değişken ile genişletilmiştir. DYS fonksiyonu literatürde genelde yapıldığı üzere doğrusal matematik bir biçimde belirlenmiştir⁽²¹⁾.

Buna göre,

$$\text{Log } DYS_t = b_0 + b_1 \text{log } GSYİH_t + b_2 \text{log } et + b_3 \text{log } PR_t + b_4 \text{Dummy}_1 + ut$$

denklemini, YSAB, YSUKJ, YSME, YSDG, ve toplam düzeyde 5 kere GEKK yöntemi ile ekonometrik olarak tahmin edilmiştir.

Burada, DYS_t = Bölgelerden gelen reel net direkt yabancı sermaye miktarı

TABLO 1: Bölgelere Göre ve Toplam Düzeyde İthalat Talep Denklemleri Tahmini

BAĞIMLI DEĞİŞKEN		AÇIKLAYICI DEĞİŞKENLER						Ü	
BLOKU		C	LRGSMHE	LRKUR11	DUMMY	R2	F	D\W	Ü
LRKUR11	Katsayı	0.937	0.729	-0.550	0.335	0.986	204.38	1.795 d	0.166
LRKUR11	t-tahmin		4.848	-2.745	2.598				
LRDOECDM	Katsayı	-0.251	0.856	-0.512	-	0.982	200.08	1.959 d	0.192
LRDOECDM	t-tahmin		5.797	-2.457					
LRKOMEM	Katsayı	0.137	0.677	-0.680	0.387 b	0.970	117.07	1.584 c	0.239
LRKOMEM	t-tahmin		3.965	-3.051	2.290				
LRMENAM	Katsayı	-2.51	0.318	0.768	0.748	0.949	53.03	2.165 d	0.317
LRMENAM	t-tahmin		2.325	6.654	2.950				
LRDİGERM	Katsayı	0.617	0.865	-1.378	0.384 a	0.981	152.42	2.334 d	0.283
LRDİGERM	t-tahmin		4.204	5.137	1.954				
LRRTM	Katsayı	2.541	0.640	-0.586	0.534	0.983	169.99	1.899 d	0.175
LRRTM	t-tahmin		4.661	-2.847	4.149				

Not: a) % 10'da anlamlı;

b) % 5'de anlamlı;

c) % 1'de otokorelasyon belirsiz

d) % 1'de otokorelasyon yok.

GSYİHt = reel GSYİH

et = enflasyon oranı

PRt = reel koruma oranı

DUMMY 1 = "AB etkisi", 1975-1987 = 0, 1988-993 = 1

ut = hata terimi.

Ekonometrik olarak tahmin edilen denklemler, standart ekonometrik testlere tabi tutulmuşlardır. Özet sonuçlar ise Tablo 2'de verilmiştir.

2.4 Ekonometrik Tahmin Sonuçlarının Genel Değerlendirmesi

Statik ve dinamik model sonuçları genelde beklenen katsayı işaretlerini verdiği ve ekonometrik sorunları asgari düzeyde olduğu için başarılıdır. Buna rağmen, özellikle dinamik modelde kukla değişkenlerin istatistiksel olarak anlamsız oldukları gözlemlenmiştir. Statik modelde ise sadece, MENAM bölgesi için tahmin edilen fiyat açıklayıcı değişkeni teoride beklenen işaretin tersini vermiştir. Fakat bu bölgeden ithalatın ham petrol ağırlıklı olduğu dikkate alındığında, işaret beklentisinin tersine çıkmasının normal olduğu görülecektir. Çünkü petrol ürünleri Türkiye için ikame edilemez bir enerji kaynağıdır⁽²²⁾. Yine statik analizde, 24 Ocak 1980 kararları sonucu uygulanan "dışa açık ekonomik büyüme modeli" sonucu ithalatın tüm bölgelerden arttığı gözlemlenmiştir.

2.5 Statik Model Uygulaması

Türkiye'nin içinde bulunduğu TABGB ve içinde yer alabileceği alternatif ticaret blokları ile yapabileceği Serbest Ticaret Bölgesi (STB) şeklindeki dış ticaret anlaşmalarının ekonominin üzerinde yaratacağı statik etkiler bu bölümde karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Gümrük Birliğinin, alternatifi olarak Serbest Ticaret Bölgesi varsayılmıştır. Bunun temel nedeni, Türkiye'nin AB dışında herhangi bir blok veya ülke ile Gümrük Birliği düzeyinde bir dış ticaret anlaşması yapmamış olmasıdır.

GB veya STB uygulamaları sonucu ortaya çıkacak statik etkilerin (Ticaret Yaratma ve Ticaret Saptırma) hesaplanmasında Verdoorn (1960)'dan adapte edilen Karemera ve Koo (1994) denklemleri kullanılacaktır⁽²³⁾.

Buna göre, $TY = Mo * n * (\Delta t / 1 + t_o)$

$TS = TY * (Mo / MNo + Mo)$

TABLO 2: Bölgelere Göre ve Toplam Düzeyde Net Direkt Yabancı Sermaye Yatırım Denklemi Tahmini

BAĞIMLI DEĞİŞKEN BLOKU	AÇIKLAYICI DEĞİŞKENLER										R2	F	D.W	Ü			
	C	LRGSYH1	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	LRGSYH1	LRPROR2	LTEFE1	DUMMY1	LRGSYH1					LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1
LRNYSAB	C	LRGSYH1	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	LRGSYH1	LRPROR2	LTEFE1	DUMMY1	LRGSYH1	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	0.986	181.58	1.940 d	0.545
Katsayı	-2.158	1.255	-2.311	-1.662	1.152 b	8.999	-9.725	-4.445	1.924	-4.698	-2.111	-1.402	0.741 b	0.991	261.17	2.250 d	0.415
t-tahmin						19.017	-14.296	-5.390	2.382								
LRNYSUKJ	C	LRGSYH1	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	LRNYSME	LRPROR2	LTEFE1	DUMMY1	LRNYSME	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	0.958	50.47	1.946 d	0.950
Katsayı	-4.260	1.214	-1.987	-1.280 r	0.165 r	4.260	-1.987	-1.280 r	0.165 r	-4.260	-1.987	-1.280 r	0.165 r	0.988	188.54	2.122 d	0.487
t-tahmin						5.584	-4.351	-1.620	0.187								
LRNYSYDG	C	LRGSYH1	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	LRNYSYDG	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	LRNYSYDG	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	0.988	188.54	2.122 d	0.487
Katsayı	-8.183	1.427	-2.902	-0.817	-1.300 r	-8.183	-2.902	-0.817	-1.300 r	-8.183	-2.902	-0.817	-1.300 r	0.994	43.05	1.664 c	0.352
t-tahmin						18.412	-17.143	-2.809	-3.727								
LRNTYS	C	LRGSYH1	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	LRNTYS	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	LRNTYS	LRPROR1	LTEFE1	DUMMY1	0.994	43.05	1.664 c	0.352
Katsayı	-2.966	1.308	-2.387	-1.372	0.371 f	-2.966	-2.387	-1.372	0.371 f	-2.966	-2.387	-1.372	0.371 f	0.994	43.05	1.664 c	0.352
t-tahmin						13.759	-13.222	-5.790	1.012								

Not: a) % 10'da anlamlı

b) % 5'de anlamlı

c) % 1'de otokorelasyon belirsiz

d) % 1'de otokorelasyon yok.

- Burada, M_o : Ülke'nin A gibi bir ülkeden yaptığı ithalatın dönem başı değeri
n : Ülke'nin A'dan yaptığı ithalatın fiyat esnekliği (duyarlılığı)
to : Ülke'nin A'dan yaptığı ithalata uyguladığı gümrük tarife oranını dönem başı değeri
 Δt : Ülke'nin A ülkesi lehine dönem başında yaptığı gümrük tarife indirimi
MNo : Ülke'nin A ülkesi dışında kalan ülkelerden yaptığı ithalatın dönem başı değeri. Dolayısıyla, $(M_o/MNo+M_o)$ oranı, ülke'nin toplam ithalatı içinde A'nın payını verecektir.

Karemera ve Koo (1994) yaklaşımı temelinde, Verdoorn (1960), TY ve TS denklemlerine dayanır. Farkı ise TY ve TS etkilerinin toplamının bu etkilerin lehine olan ülkeye ayrıca bir "ticaret genişlemesi" (TG) etkisi doğurmasını ortaya koymasındır. Buradaki zımni varsayım, GB veya STB sonrası saptırılan ticaretin (TS etkisi) sadece yön değiştirmedeği fakat aynı oranda ticaret ortağına yöneldiği şeklindedir.

TY ve TS denklemleri için gerekli olan, koruma oranları Tablo 3'de, dönem başı ithalat değerleri, payları ve ithalat fiyat esneklikleri ise Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 3: Türkiye'nin Uyguladığı Karşılaştırmalı Koruma Oranları* (%) 1993-1996

	1993	1994	1995 Ocak	1995 Nisan	1996 Ocak
AB ve EFTA için	28.93	22.19	20.49	18.37	0.00
Diğer Ülkeler için	33.00	26.79	25.29	23.02	5.80
Genel	30.97	24.49	22.89	20.70	5.80

*Fasıllar itibarıyla Koruma Oranlarının Aritmetik Ortalaması

Kaynak : DTM

TABLO 4: TY ve TS Denklemlerinde Kullanılan Değişkenlerin Değerleri ve Oranları (Milyon \$ %) 1996

Tablo 4: TY ve TS Denklemlerinde Kullanılan Değişkenlerin Değerleri ve Oranları (Milyon \$, %), 1996

Ticaret Bloku	Dönem Başı İthalat Miktarı Mo(1996)*	Ticaret Bloku'nun payının toplamı ithalata oranı (%) (Mo/MNo+Mo)	Ticaret Bloku'nun tahmin edilen ithalat fiyat esnekliği. n
AB	16077	46.8	-0.550
DOECD	6085	17.7	-0.512
COMECON	4247	12.7	-0.680
MENAM	4439	12.3	0.768
DİĞER	3626	10.5	-1.378
TOPLAM	34300	100.0	-0580

Dönem Başı GSMH (1996) : 183.300 Milyar \$²⁴

* Tahmini²⁵

2.5 Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Statik Etkileri

1 Ocak 1996'da başlayan TABGB süreci ile, Türkiye AB orijinli sanayi mallarına uyguladığı gümrük ve benzeri vergileri sıfırlamış, miktar kısıtlaması ve kota uygulamalarını ise kaldırmıştır⁽²⁶⁾. Diğer ülkelere ise AB'nin Ortak Gümrük Tarifesini (OGT) uygulamaya başlamıştır.

Buna göre, TY ve TS denklemleri kullanılarak hesaplanan statik etkiler Tablo 5'de verilmiştir.

TABLO 5: AB ile GB'nin Olası Statik Etkileri (Milyon \$ ve %), 1996

TİCARET BLOKU	TY	TS	NET TY	TG	Blok içi İthalat Artışı (%)	NET TY/GSMH
AB	1503.69	703.72	799.97	2207.41	13.73	0.43
DOECD	484.64	85.78	398.86	570.42	9.37	0.21
COMECON	447.63	56.84	390.79	504.47	11.87	0.21
DİĞER	772.27	81.08	691.19	853.35	23.53	0.37
Toplam İthalat*	3280.23	927.42	2352.81	3307.65	9.64	1.28

*Menam Bloku Hariç

AB lehine ithalatta korumanın kaldırılması sonucu, AB'den yapılan ithalat 1503.69 milyon dolar artacaktır, yani bu miktarda yerli üretim AB ürünleri ikame edilecektir (GB'nin üretim etkisi). Türk tüketicisi ise, pahalı yerli ürünü, daha ucuz AB ürünleri ile ikame ederek tüketimini artırmış olacaktır (GB'nin tüketim etkisi).

AB dışı bloklardan ithalat ise, OGT nedeniyle 703.62 milyon dolar azalacaktır. Diğer bir deyişle aynı ürünü AB'ye göre daha etkin üretim yapısında üreten, AB dışı bloklardan AB lehine ithalat azaltılacaktır. Bunun sonucunda ise, Türk tüketicisinin refahında 703.72 milyon dolarlık bir azalma olacaktır. Fakat AB lehine yaratılan TY etkisi, TS etkisinden büyük olduğu için AB, Türk tüketicisinin refahında net 799.97 milyon dolarlık bir artışa yol açacaktır. AB'deki üreticilerin refahında ise toplam 2207.41 milyon dolarlık bir artış olacaktır (GB'nin TG etkisi). TG etkisi dönem başı ithalat hacminde % 13.73'lük bir değişme yaratacaktır. Yani blok içi ticaret % 13.73 kadar artacaktır. AB'nin Türk tüketicisinin net tüketiminde meydana getirdiği artışın (refah artışı) dönem başı milli gelire oranı ise % 0.43'tür.

OGT'nin (% 5.80) GB öncesi uygulanan vergilere göre daha düşük olması nedeniyle, Türk tüketicisinin tüketimindeki artış sadece AB orijinli malları tüketmesiyle olmayacaktır. Ayrıca, DOECD, COMECON, DİĞER ve toplam düzeyde, Türkiye'ye gelen ve de pahalı yerli üretimi ikame eden mallardan daha fazla tüketme imkanına kavuşmasıyla artacaktır. Diğer bir deyişle, yasaklayıcı olmayan OGT nedeniyle, AB dışı bloklar lehine Dışsal Ticaret Yaratma (DTY) ve Dışsal Ticaret Saptırma (DTS) etkileri doğmuştur. Tablo 4'den görüleceği üzere DOECD lehine 484.64 milyon \$, COMECON lehine 447.63 milyon \$, DİĞER bloku için ise 772.27 milyon \$'lık bir DTY etkisi doğmuştur. AB dışı bloklar lehine doğan DTS etkisi ise bu bloklardaki ülkelerin, OGT'ye rağmen hala bazı mallarda AB'ye göre daha etkin üretimde bulduklarını göstermektedir. Örneğin, DOECD bloku Türk tüketicisinin refahında net 398.86 milyon \$, COMECON 390.79 milyon \$ ve DİĞER bloku ise 691.19 milyon \$'lık bir artış sağlayacaklardır.

GB uygulaması sonucu tüm bloklardan sağlanacak net tüketim artışı 2352.81 milyon \$'a ulaşırken, toplumsal refah artışı da GSMH'nin % 1.28'ine ulaşacaktır. Bakınız Tablo 5.

2.5.1.2. Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Alternatifleri

TABGB'nin alternatifleri olarak, Türkiye'nin AB ile GB yerine bir STB uygulaması, birinci alternatif olarak düşünülmüştür. Çünkü TABGB öncesi bu alternatifi, daha rasyonel olacağı konusu iktisatçılar arasında önemli bir tartışma zemini yaratmıştı.

TABGB'nin diğer alternatifleri olarak da DOECD, COMECON ve DİĞER blokları ile bir STB anlaşmasının mümkün olduğu varsayılmıştır. MENAM

bloku için ise böyle bir uygulama yapılamamıştır. Çünkü MENAM'ın ithalat talep fonksiyonunun tahmin edilmesile bulunan pozitif işaretli ithalat fiyat katsayısı, TY ve TS denklemlerini uygulanamaz hale getirmiştir. TABGB'nin en son alternatifi ise Türkiye'nin son derece liberal bir dış ticaret politikası izlediği ve bu nedenle de, ithalat önündeki tüm engelleri kaldırarak bir "açık pazar" durumuna geldiği ideal bir durum varsayılmıştır.

2.5.1.2.1. Türkiye-AB Serbest Ticaret Bölgesi Uygulaması

TABGB'nin alternatiflerinden ilki olarak, Türkiye'nin AB ile GB şeklinde bir ekonomik entegrasyona gitmesi yerine, STB şeklinde bir entegrasyona gitmesinin mümkün olduğu varsayılmıştır. Eğer Türkiye-AB STB uygulaması, veri koruma oranları ve tihalat hacimleri dikkate alınarak, 1996 yılında başlamış olsaydı, bu durumda meydana gelecek statik etkilerin boyutları Tablo 6'da gösterildiği gibi olacaktı. Tablo 6'dan görüleceği üzere AB ile yapılacak bir STB uygulaması sonucu AB'den yapılacak ithalattaki değişimin yaratacağı statik etkiler aynen TABGB uygulamasında olduğu gibidir. Bakınız Tablo 5.

TABLO 6: AB ile STB'nin Olası Statik Etkileri (Milyon \$ ve %), 1996

TİCARET BLOKU	TY	TS	NET TY	TG	Blok içi İthalat Artışı (%)	NET TY/GSMH
AB	1503.69	703.72	799.97	2207.41	13.73	0.43
DOECD	56.44	9.99	46.45	66.43	1.09	0.02
COMECON	51.98	6.60	45.38	58.58	1.37	0.02
DiĞER	89.93	9.44	80.49	99.37	2.74	0.04
Toplam İthalat*	1589.16	729.75	859.41	2318.91	6.76	0.46

*Menam Bloku Hariç

Bunun nedeni, STB'de GB'de olduğu gibi AB lehine gümrükler sıfırlanmış olacaktı, kota ve mikar kısıtlamaları kaldırılmış olacaktı. Fakat, AB dışındaki bloklara uygulanan gümrük tarifelerinde yapılan indirim, Türkiye'nin dış ticaret rejiminde yaptığı liberalleşmenin normal bir uygulaması olarak devam ettirilecekti. Yani % 5.80'lik OGT yerine AB dışı bloklara hala % 20'lerin üzerinde koruma oranı uygulanmaya devam edilecekti. Bakınız Tablo 3.

Böyle bir durumda ise, AB dışı bloklar lehine yaratılacak TY, TS ve TG etkileri çok küçük boyutlu olacaktır. Tablo 5'den görüleceği üzere, DOECD lehine yaratılan DTY etkisi 56.44 milyon \$, DTS etkisi sadece 9.99 milyon \$'dır.

Bunun sonucu olarak DOİCD'nin Türk tüketicisinin refahına katkısı sadece 46.45 milyon \$'dır. GB uygulamasına göre çok düşüktür. GB'de 398.86 milyon \$ idi.

Benzer şekilde, COMECON, DİĞER ve toplam ithalat düzeyinde de AB ile STB uygulamasının Türk tüketicisinin refah düzeyinde büyük düşüşler yarattığı görülmüştür. Bunun sonucu olarak da toplumsal refahtaki artış (Net TY/GSMH) % .28'den % 0.46'ya düşmüştür. Türk tüketicisinin potansiyel refah kaybı ise dönem başı GSMH değerlerine göre yaklaşık % 0.82'dir. Bu nedenle AB ile STB uygulaması, TABGB uygulamasına göre rasyonel bir seçim olamaz. Bakınız Tablo 5 ve Tablo 6.

2.5.1.2.2. Türkiye-DOİCD Bloku Serbest Ticaret Bölgesi Uygulaması

DOİCD bloku, AB ülkeleri dışında sanayileşmiş diğer ülkeler grubunu oluşturmaktadır. Ekonomik, siyasi yapı bakımından AB'ye benzer niteliktedir. Fakat coğrafi dağılım bakımından AB gibi homojen bir yapıda değildir. Bu nedenle pratikte, AB'ye alternatif olması oldukça güçtür. Buna rağmen, böyle bir olasılığın olduğu varsayımıyla, Türkiye ile DOİCD bloku arasında bir STB uygulamasının olduğu varsayıldı. 1996 yılı dönem başı ithalat değerleri ile mevcut koruma oranları uygulanarak, Tablo 7'deki statik etkiler hesaplanmıştır. DOİCD dışında diğer bloklara yapılan tarife indirimi normal indirim takvimine göre yapılmıştır. DOİCD bloku için ise dönem başında sıfırlanmıştır. Bunun sonucu olarak, AB'nin Türk tüketicisinin refah artışıdaki katkısı sadece 82.76 milyon \$ olmuştur. Aynı etki TABGB'de ve AB ile STB uygulanmasında 799.97 milyon \$ idi. Bakınız Tablo, 5, 6 ve 7.

TABLO 7: DOİCD Bloku İçin STB'nin Olası Statik Etkileri (Milyon \$, %) 1996

TİCARET BLOKU	TY	TS	NET TY	TG	Blok içi İthalat Artışı (%)	NET TY/GSMH
AB	155.57	72.81	82.76	228.38	1.42	0.04
DOİCD	628.87	111.31	517.56	740.18	12.16	0.28
COMECON	51.98	6.60	45.38	58.58	1.37	0.02
DİĞER	89.93	9.44	80.49	99.37	2.74	0.04
Toplam İthalat*	926.35	200.16	726.19	1126.51	3.28	0.40

*Menam Bloku Hariç

Benzer şekilde, COMECON ve DİĞER bloğunun Türk tüketicisinin refahına katkısı, GB uygulamasına göre çok düşüktür.

Buna karşın DOECD lehine yaratılan TY etkisi (628.87 milyon \$), TABGB ve AB ile STB uygulamalarından daha fazladır. Bakınız Tablo 5, 6 ve 7: Fakat bu artışa rağmen, diğer bölgelerin, toplumsal refaha katkıları düştüğü için, toplumsal-refahtaki artış oranı, AB ile GB ve STB uygulamasının daha gerisinde kalmıştır.

Bu nedenle, DOECD ile STB uygulanması halinde, tüketicinin potansiyel refahı, TABGB'ye hatta, STB'ye göre bile önemli ölçüde düşecektir. Dolayısıyla, DOECD ile STB uygulaması TABGB'nin bir alternatifi olamaz.

2.5.1.2.3. Türkiye-COMECON Bloku Serbest Ticaret Bölgesi Uygulaması

COMECON bloku, kendi içinde oldukça homojen bir yapıya sahiptir. COMECON bloku coğrafi bakımdan da bir STB uygulaması için oldukça elverişlidir. Ayrıca çoğunluğunu, eski COMECON üyelerinin oluşturduğu ve Türkiye'nin de içinde yer aldığı Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) ileride bir STB bölgesine dönüşebilir. Bu nedenle COMECON ile STB uygulaması aynı zamanda ileriye dönük bir amaca hizmet etmektedir.

COMECON ile yapılacak bir STB uygulamasında da, AB ve DOECD ile olan STB uygulamasında olduğu gibi, benzer varsayımlarla sadece COMECON'dan yapılan ithalata uygulanan vergilerin sıfırlandığı bir durum varsayılmıştır. Buna göre hesaplanan statik etkiler Tablo 8'de verilmiştir.

TABLO 8: COMECON ile STB'nin Olası Statik Etkileri (Milyon \$, %) 1996

TİCARET BLOKU	TY	TS	NET TY	TG	Blok içi İthalat Artışı (%)	NET - TY/GSMH
AB	155.57	72.81	82.76	228.38	1.42	0.04
DOECD	56.44	9.99	46.45	66.43	1.09	0.02
COMECON	580.47	73.72	506.75	654.19	15.40	0.27
DIĞER	89.93	9.44	80.49	99.37	2.74	0.04
Toplam İthalat*	882.41	165.96	716.45	1048.37	3.05	0.39

*Menam Bloku Hariç

Tablo 8'den de görüleceği üzere, COMECON lehine yaratılan TY etkisi bundan önceki uygulamalara göre artarken, COMECON dışı bloklar lehine TY etkileri önemli miktarlarda düşmüştür. Bunun sonucu olarak, net tüketim artışı en fazla COMECON blokundan gelen ürünlerle sağlanmaktadır. Fakat buna rağmen diğer blokların, tüketicinin refah artışına katkıları, TABGB'ye göre çok sınırlı

olduğu için toplumsal refah artışı, GSMH'nin sadece % 0.39'una eşit olmaktadır. Bu nedenle, COMECON ile STB uygulaması da, TABGB'ye göre iyi bir iktisadi seçim olamamaktadır. Bakınız Tablo 5 ve Tablo 8.

2.5.1.2.4. Türkiye-DİĞER Bloku Serbest Ticaret Bölgesi Uygulaması

Diğer bloku ülkeleriyle pratikte bir STB uygulaması pek mümkün değildir. Çünkü, bu bloktaki ülkeler ekonomik, siyasal, kültürel ve de daha daha önemlisi coğrafi yerleşim bakımından birbirlerinden oldukça farklı ve heterojen yapıdaki ülkeleri içermektedir. Buna rağmen teknik olarak böyöl bir uygulamanın olduğu varsayımıyla, yapılan uygulamanın doğuracağı statik etkiler, Tablo 9'da verilmiştir.

TABLO 9: DİĞER Bloku İçin STB'nin Olası Statik Etkileri (Milyon \$, %) 1996

TİCARET BLOKU	TY	TS	NET TY	TG	Blok içi İthalat Artışı (%)	NET TY/GSMH
AB	155.57	72.81	82.76	228.38	1.42	0.04
DOECD	56.44	9.99	46.45	66.43	1.09	0.02
COMECON	51.98	6.60	45.38	58.58	1.37	0.02
DİĞER	1004.32	105.45	989.88	1109.77	30.60	0.54
Toplam İthalat*	1268.31	194.85	1073.46	1464.16	4.26	0.58

*Menam Bloku Hariç

Tablo 9'a göre, DİĞER bloku ile STB uygulaması sonucu, DİĞER bloku lehine oluşan TY etkisi 1004,32 milyon \$ ve TS etkisi de 105.45 milyon \$ olmak üzere toplam 1109.77 milyon \$'dır. Bu blokun Türk tüketicisinin net tüketiminde yaratacağı artış ise 989.88 milyon \$'dır. Bu artış aynı blokun, TABGB'deki katkısından daha fazladır. Bakınız Tablo 5 ve Tablo 9. Fakat DİĞER bloku dışındaki bloklar lehine olabilecek, DTY ve DTS etkileri TABGB'deki miktarlara göre oldukça küçük olduğundan toplumsal refahtaki artış ancak GSMH'nin % 0.58 kadar olmaktadır. Türk tüketicisinin TABGB'ye göre GSMH'nin % 0.70'i kadar potansiyle bir refah kaybı vardır.

Bu blokta, DOECD, COMECON ve AB ile STB uygulamalarında olduğu gibi TABGB'ye göre potansiyel refah düzeyini düşürücü bir nitelikte olduğu için TABGB'nin bir alternatifi olamamaktadır.

2.5.1.2.5. Türkiye'nin Açık Pazar Olması Durumu

TABGB'nin bir alternatifi olarak da, Türkiye'nin sadece AB'ye karşı değil ticarete bulunduğu tüm ülkelere karşı, tek yanlı olarak ithalatta uyguladığı gümrük tarifelerini 1 Ocak 1996 tarihinde sıfırladığı varsayılmıştır. Böyle bir uygulama ile üretici rantları ortadan kaldırılıp, etkin kaynak dağılımı ile toplumsal refahın artmasının amaçlandığı varsayılmıştır. Türkiye'nin Açık Pazar olması ile, toplam ithalat düzeyinde, şu ana kadar analize katılmayan MENAM bloku da analize katılmış olacaktır. MENAM bloku'nun bir alternatif blok olarak uygulanmaya alınmamasının temel nedeni, bu blok için tahmin edilen ithalat fiyat esnekliğinin, pozitif işaretli olarak bulunması nedeniyle, TY ve TS denklemlerinin kullanılamaz hale gelmiş olmasıdır. Açık Pazar durumunda, toplam ithalat'ta sadece TY etkisi doğacaktır. Buna karşın tüketici refahını azaltıcı TS etkisi doğmayacaktır. Böylece tüketici açısından maksimum refah artışı sağlanmış olacaktır. Buna göre hesaplanan statik etkiler Tablo 10'da verilmiştir.

TABLO 10: Türkiye'nin Açık Pazar Olması Durumu (Milyon \$, %) 1996

TİCARET BLOKU	TY	TS	NET TY	TG	Blok içi İthalat Artışı (%)	NET TY/GSMH
AB	1503.69	703.72	799.97	2207.41	13.73	0.43
DOECD	628.87	111.31	517.56	740.18	12.16	0.28
COMECON	580.47	73.72	506.75	654.19	15.40	0.27
DİĞER	1004.32	105.45	989.88	1109.77	30.60	0.54
Toplam İthalat*	3303.04	—	3303.04	3303.04	9.62	1.80

*Menam Bloku Dahil

Tablo 10'a göre, tüm bloklar için elde edilen statik etkiler, bu bloklarla tek tek yapılacak STB uygulamaları ile aynı sonuçları vermektedir. Tüm bloklar için gümrük tarifelerinin sıfırlanması sonucu, her bir bloktan, sağlanan net tüketim artışı en yüksek noktada olduğu için, toplumsal refah artışı da en yüksek noktaya ulaşmıştır. Bu uygulama ile net toplam tüketim artışı 3303.04 milyon \$ iken, TABGB'de bu artış 2352.81 milyon \$'dı. Dolayısıyla, toplumsal refah artışının GSMH'ye oranı % 1.28'den % 1.80'e çıkmıştır. Bakınız Tablo 5 ve Tablo 10.

Gerçekten de Açık Pazar durumu, üretici rantlarının sıfırlandığı, ve tüketici refahındaki artışın maksimum olduğu ideal bir durumu yansıtmaktadır. Bu nedenle, TABGB'nin iktisadi alternatifi olmuştur.

2.6. Dinamik Model Uygulaması

Türkiye'nin 1987 yılında AB'ye tam üyelik başvurusunun, değişik bölgelerden gelen DYS yatırımları üzerinde farklı etkiler yarattığı gözlemlenmiştir. Bakınız Tablo 2.

AB'ye tam üyelik başvurusunun etkisini ölçmeyi hedefleyen kukla değişken "AB etkisi" katsayısının işareti ve büyüklüğü bölgelere göre farklılık göstermektedir. DYS'nin yatırım yapma eğiliminin belirlenmesinde, koruma katsayısı "koruma etkisi" ile ülkenin siyasal ve ekonomik istikrarsızlık göstergesi olan enflasyon oranları "istikrarsızlık etkisi" ve ÇUŞ'ların ürettikleri mallara olan talebin göstergesi GSYİH katsayısı da "iç talep düzeyi etkisi" önemli rol oynamaktadırlar.

Bunlar içinde "AB etkisi" ve "koruma etkisi" ekonomik entegrasyonların dinamik etkileri olan yatırım yaratma (YY) ve "yatırım saptırma" etkileri ile ilişkilendirilebilir. Böylece, TABGB için bir analiz yapılabilir.

Yannopoulos (1990)'a göre ekonomik entegrasyonlar sonucu ÇUŞ'lar, entegrasyonların TY ve TS etkilerine göre 4 çeşit yatırım stratejisi belirler.⁽²⁷⁾

- i) Defansif İthal-İkameci Yatırımlar (DİİY)
- ii) Ofansif İthal-İkameci Yatırımlar (OİİY)
- iii) Re-Organizasyon Yatırımları (ROY)
- iv) Rasyonelleştirilmiş Yatırımlar (RY)

Türkiye'nin, TABGB sürecinde elde edeceği dinamik refah kazançlarından biri de, ÇUŞ'ların yukarıdaki yatırım stratejilerine bağlı olacaktır.

Buna göre, Tablo 2'ye baktığımızda "AB etkisi" dikkate alındığında AB kökenli DYS yatırımlarında artış eğilimi görülmektedir. Bu nedenle, Türkiye lehine refah artırıcı bir YY etkisi doğmuştur. TABGB'nin gerçekleşmesi ile "koruma etkisinin" önemli ölçüde azalacağı gözönüne alınırsa, AB'li ÇUŞ'ların Türkiye lehine yaratacağı YY artacaktır. Buna göre AB'li ÇUŞ'ların yatırım stratejilerini, DİİY, ROY, ve RY'ye göre belirleyeceklerini söyleyebiliriz.

TABGB'nin ticaret saptırıcı etkisini dikkate alarak, Türkiye'de mevcut bulunan AB'li ÇUŞ'lar Türkiye'ye henüz gelmemiş, rakipleri olan hem AB'li ÇUŞ'lara karşı hem de, AB dışından gelen ÇUŞ'lara karşı pazar paylarını korumak için Türkiye'deki yatırımlarını artıracaklardır (DİİY stratejisi). Türkiye'de mevcut olan AB'li ÇUŞ'lar ayrıca mevcut yatırımlarını büyüyen pazar ölçüğüne göre, ya yeniden organize edecekler veya endüstriyel yapılarını değiştireceklerdir (ROY stratejisi). AB'li ÇUŞ'ların Türkiye'deki yatırımlarının bir bölümü ise, TABGB'nin diğer dinamik etkileri (içsel ve dışsal ekonomiler, AR-GE, Artan

rekabet v.b.) nedeniyle kendiliğinden daha rasyonel hale gelmiş olacaktır. (RY stratejisi). Yukarıdaki üç yatırım stratejisi de, AB'li ÇUŞ'ların Türkiye lehine YY etkisini artıracaktır.

AB-dışı firmaların yatırım stratejileri ise TABGB'nin TS etkisine karşı belirlenecektir.

ABD, Kanada ve Japon kökenli ÇUŞ'ların "AB etkisi" nedeniyle Türkiye'deki yatırımlarını artırma eğiliminde olmaları (bakınız Tablo 2), bu ülkelerin ÇUŞ'lerinin yatırım kararlarının, OİİY, ROY ve RY'ye göre belirlediklerini göstermektedir.

OGT'nin, GB öncesi gümrük tarifelerine göre daha düşük olması "koruma etkisi" nedeniyle OİİY türü yatırımlarda fazla artış gözlemlenmeyecektir. Buna karşın büyüyen pazardan pay almak isteyen, bu blok ÇUŞ'ları OİİY türü yatırımlarını artıracaklardır (OİİY stratejisi). Bu blok ülkelerinin ÇUŞ'ları aynen AB'li ÇUŞ'ların yatırım kararlarında olduğu gibi, ROY ve RY türü yatırımlarda bulunacakları için Türkiye lehine olan dinamik refah kazancı artacaktır.

"AB etkisinin" Diğer ülkeler bloku ÇUŞ'larının yatırım eğiliminde negatif bir etki yaptığı gözlemlenmiştir. Bakınız Tablo 2. Bunun sonucu olarak, bu blok ülkelerinin ÇUŞ'larının yatırımlarını Türkiye dışına taşıma eğiliminde oldukları söylenebilir. Bu durumda bu blok ÇUŞ'larının ROY türü bir yatırım stratejisi ile yatırımlarını birlik içinden başka bir yere veya tamamen birlik dışına taşıma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Böylece Türkiye aleyhine refah azaltıcı bir dinamik etkisi doğmuş olmaktadır. Toplam düzeyde ve Ortadoğu-Kuzey Afrika blokundan gelen DYS yatırımlarının eğilimleri YY ve YS etkileri çerçevesinde analiz edilememiştir. Çünkü bu bloklar için bulunan "AB etkisi" katsayısı istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

BÖLÜM : III

SÖNUÇ

3.1 Statik Model Sonuçları

Statik model uygulaması ile GB veya STB şeklinde bir entegrasyonun iktisadi olarak rasyonel olup olmadıkları kısmi denge içinde sorgulanmıştır. Böylece politika uygulayıcılarını karar verme süreçlerine yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Statik analizde, tarife indirimlerinin tüketici refahında (rantında) artış, üretici refahında (rantında) ise azalış yarattığı dikkate alınarak, TABGB ve alternatiflerinin toplumsal refahta meydana getirdikleri değişimler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tarif indirimlerinin ikincil piyasalardaki etkileri (emek, sermaye v.b.) ise

analiz, kısmi denge içinde ve kısa-dönemli olarak yapıldığı için dikkate alınmamıştır.

TABGB ve alternatiflerinin 1996 yılında Türk ekonomisinde meydana getireceği statik etkiler mevcut ekonomik koşullar veri alınarak hesaplanmış ve Tablo 11’de gösterilmiştir.

TABLO 11: Türkiye-AB Gümrük Birliği ve Alternatiflerinin Olası Statik etkileri (Milyon \$ ve %), 1996

TİCARET BLOKU	TY	TS	NET TY	TG	Blok içi İthalat) Artışı (%)	NET TY/ GSMH	TOPLAM Net TY/ GSMH
AB (1)	1503.69	703.72	799.97	2207.41	13.73	0.43	1.28
AB (2)	1503.69	703.72	799.97	2207.41	13.73	0.43	0.46
DOECD	628.87	111.31	517.56	740.18	12.16	0.28	0.40
COMECON	580.47	73.72	506.75	654.19	15.40	0.27	0.39
DiĞER	1004.32	105.45	989.88	1109.77	30.60	0.54	0.58
Toplam İthalat*	3303.04	---	3303.04	3303.04	9.62	1.80	1.80

AB (1) : Gümrük Birliği Uygulaması

AB (2) : STB Uygulaması

*Menam Bloku Hariç

Tablo 11’den de görüleceği gibi, Açık Pazar uygulaması hariç, en fazla toplumsal refah artışı % 1.28 ile TABGB’de ortaya çıkmaktadır. TABGB dışında diğer alternatif bloklarla yapılacak STB uygulamalarından sağlanan toplumsal refah artışı (Açık Pazar Durumu hariç) TABGB’ye göre daha azdır. bu nedenle, potansiyel refahta bir kayıp var demektir. Toplumsal refahta potansiyel bir kayıp olması ise tarifelerin yol açtığı etkin olmayan kaynak dağılımı sonucu, üretim rantlarının oluştuğunu gösterir. Üretim rantlarının yaratıldığı bir ekonomi ise önce üretim rantının çıktığı endüstrinin daha sonra da bu endüstrinin ikincil piyasalarını (emek, sermaye v.b.) verimsiz işlemesine neden olacaktır.

Bu model uygulaması sonucu varılan birincil temel ekonomik önerme, Uluslararası İktisat Teorisinde önerildiği gibi, serbest ticaret uygulanması durumunda, toplumsal refahı maksimize etmek mümkündür. Buna karşın serbest ticaret uygulamasının mümkün olmadığı durumda Gümrük Birliği uygulaması “ikinci en iyi” durumdadır.⁽²⁸⁾

Bu önerme dikkate alınmadığında toplumsal refah ve tüketici artığından-

daki artış bakımından TABGB uygulamasının “ikinci en iyi” durumu yansıttığı teorisinin öngördüğü şekilde yeniden doğrulanmıştır.

Bunun yanında, TABGB öncesi yapılan tartışmalarda ileri sürülen ve TABGB'nin alternatifleri olan ticaret bloklarıyla STB uygulamalarının, TABGB'nin alternatifi olmaları için gerekli ekonomik rasyonele sahip olmadıkları ortaya konmuştur.

TABGB öncesi, AB ile GB yerine STB anlaşması yapılması, KEİ ile AB'ye benzer bir yapıda entegrasyona gidilmesi, İslam ülkeleri ortak pazarı kurulması gibi çeşitli iktisadi öneriler Türk iktisatçıları arasında önemli bir tartışma zemini yaratmıştı. Yukarıdaki model uygulamalarının ortaya koyduğu gibi, Açık Pazar hariç tüm önerilerde toplumsal refahta potansiyel bir kayıp vardır. Bu nedenle, TABGB'nin alternatifleri olamazlar.

Statik Model uygulanmasının ikinci önemli ekonomik önermesi ise, bir blokta yapılan ithalatın oranı arttığı ölçüde diğer bloklar aleyhine TS etkisi büyümektedir. TS etkisinin büyümesi ise tüketicinin potansiyel refahında bir azalmaya neden olmaktadır. Entegrasyonlar öncesi uygulanan koruma oranlarının yüksekliği ölçüsünde şiddetlenen TS etkisini asgariye indirmek için, entegrasyonların “ayırıcı” bir yapıda kurulmaması gerekir.

TABGB'de uygulanan OGT'nin, GB öncesi gümrük vergilerine göre çok daha küçük olması nedeniyle, sadece AB üreticilerinden ithalat artışı değil, AB dışı bloklardan da ithalat artışı ile, toplumsal refahta artış sağlanmıştır. Bu nedenle, gümrük tarifeleri yönünden, OGT ticaret yasaklayıcı (refah düşürücü) değil, aksine ticaret artırıcı (refah artırıcı) bir niteliktedir.

Buna karşın TABGB'nin alternatiflerinde OGT olmamasına karşın mevcut koruma oranları diğer bloklar aleyhine önemli ölçüde ticaret daraltıcı statik etki (TG etkisi) yarattığı için, (Açık Pazar durumu hariç) toplam net tüketim artışında potansiyel kayıplar meydana getirmişlerdir. Bakınız Tablo 11.

Statik modelin ortaya çıkardığı üçüncü önemli ekonomik önerme ise, tüketici refahındaki artış veya azalışların, diğer bir deyişle tarife indirimlerinin toplumsal refahta yarattığı artışın GSMH'ye oranının oldukça küçük olmasıdır. en büyük artış % 1.80 ile “Açık Pazar” dturumunda sağlanmıştır. % 1.28 ile TABGB ve % 0.58 DİĞER bloku ile STB uygulaması, “Açık Pazarın” alternatifleri olmuştur.

Toplumsal refahta, tarife indirimlerine bağlı olarak oluşan artışların oldukça küçük oranlarda olması şaşırtıcı değildir. Çünkü Türkiye'nin AB lehine yaptığı gümrük indirimleri 1973'de başlamıştır. 1980 sonrası ise 24 Ocak 1980 ekonomik kararları ile liberal bir dış ticaret rejimi uygulanarak önemli gümrük tarife indirimleri AB dışı ülkeler için de yapılmaya başlanmıştır. TABGB öncesi koruma oranları, 1980 öncesine ve 1973'deki dönem başına göre oldukça küçüktür. Bu nedenle, 1996 yılı için hesaplanan statik refah kazançları da 1973'e göre

daha küçük olmaktadır. Örneğin T. Baysan (1983)'de yapılan bir çalışmada, Türkiye'nin 1973 yılında daha liberal bir dış ticaret rejimi için, gümrük tarifelerinde % 10 ile % 50 arasında yapacağı bir indirimin GSMH'nin 5 6.2'si ile 5 11.4'ü arasında bir refah artışı yaratacağını hesaplamıştır.⁽²⁹⁾

Liberal ithalat rejimine sahip ülkelerde statik refah kazançları, olmayan ülkelere göre daha az olmaktadır. Örneğin, İngiltere'nin EFTA'ya girmekle elde edeceği statik refah kazancının, GSMH'sinin % 1'ine eşit olduğu tahmin edilmiştir.⁽³⁰⁾ Buna karşın Brezilya'nın 1968 yılında "Açık Pazar" durumunda elde edeceği statik refah kazancı GSMH'sinin % 9.5'ine eşit olduğu hesaplanmıştır.⁽³¹⁾

3.2. Dinamik Model Sonuçları

DYS yatırımlarının eğilimini ölçmeyi amaçlayan dinamik model, 1987 yılında AB'ye tam üyelik başvurusu sonucu oluşan yatırım yaratma ve yatırım saptırma etkilerinin belirlenmesinde bazı eğilimleri ortaya koymuştur. Buna karşın ileriye dönük ampirik tahminler yapmamıza olanak vermemiştir.

İleriye dönük ampirik tahmin yapmak için ise 1987-1995 döneminde, ÇUŞ'lara verilen izinler ve bunları realize etme verileri kullanılacaktır. Bunun için Tablo 12 hazırlanmıştır.

Tablo 12'ye göre eAB orijinli ÇUŞ'lar toplam izinlerin ortalama yaklaşık % 60'sını, Diğer OECD ülkelerinin ÇUŞ'ları % 30'unu, Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkelerinin ÇUŞ'ları % 4'ünü, diğer ülke ÇUŞ'ları ise % 6'sını almaktadır.

Böylece, dinamik modelde tahmin edilen "AB etkisi" AB ve Diğer OECD bloku ile Diğer Ülkeler bloku için de doğrulanmış olmaktadır.

Tablo 12'den görüleceği üzere, gerçekleşen yatırımlar ancak verilen toplam izinlerin yarısı kadardır. Bunun sonucu olarak da kümülatif DYS yatırımlarının (stoku), GSMH içindeki payının 1980'de % 0.06 iken 1994'te % 3.66'ya ulaştığını görmekteyiz.

Bakınız Tablo 12 ve Tablo 13. 1994'te ulaşılan kümülatif DYS stoku miktarı 5.2 milyar \$'dır. DPT'ye göre, VII Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen yıllık DYS izinleri 2.9-3 milyar \$'dır.⁽³²⁾

Eğer plan döneminde ortalama yılda 2.5 milyar \$ yatırım izni verildiğini ve bunların da yarısının yatırıma dönüştüğünü varsayarsak 2000 yılında ulaşılabilecek kümülatif DYS stoku yaklaşık 13 Milyar \$ olacaktır. Aynı plan döneminde GSYİH'nın reel olarak yılda % 5.8 oranında büyüyeceği öngörülmektedir.⁽³³⁾ Bu öngörüye göre ise, 1995 yılı 183 milyar \$ olan Türk GSMH'si 2000 yılında 230 milyar \$ olacaktır. Bu durumda ise 1994 yılında GSMH içinde yabancı sermaye stoku % 3.66'dan 2000 yılında % 5.6'ya çıkacaktır. Yatırım izinlerinin tamamının realize edildiğini varsaysak bile, 2000 yılındaki GSMH'nin içinde yabancı kaynak oranı % 7.5 civarında olacaktır.

Dinamik modelde belirtildiği gibi, TABGB sonucu, Türkiye gelebilecek ÇUS'lar daha çok AB ve Diğer OECD ülkelerinden olacaktır. Kısa dönemde bu yatırımların etkisi beklenildiği gibi fazla olmayacaktır. Fakat uzun dönemde, dinamik refah kazançlarının GSMH'ye katkısı % 5 ile % 7 aralığında olacaktır.

DYS yatırımları ile AB ülkelerinde önemli oranlarda refah kazançları ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Fakat dinamik refah kazançlarının da, çok uzun dönemler sonucu ortaya çıktığı da bir gerçektir. Tablo 13'den görüleceği üzere, İspanya, Belçika-Lüksemburg ve Yunanistan'ın 15 yıllık bir periyod sonucu milli gelirleri içinde yabancı kaynak oranını önemli ölçüde artırdıkları görülmektedir.

Örneğin, 1980 yılında İspanya'nın GSMH'si içinde yabancı sermaye stoku % 2.38'lik bir orana sahip iken 15 yıl sonra bu oran % 22.91'e çıkmıştır. benzer şekilde Belçika-Lüksemburg'da 15 yıl içinde, GSMH'si içinde yabancı kaynak % 4.16'dan % 25.0'a çıkarmıştır.

Ekonomik entegrasyonların dinamik etkilerinin statik etkilere göre daha kalıcı ve uzun dönemli olmaları yanında, miktar olarak da daha büyük oldukları ampirik çalışmalarda ortaya çıkmaktadır. Örneğin, AB'nin orijinal 6 üyesinde, sadece ölçek ekonomileri sayesinde sağlanan dinamik refah kazancının, 1980 yılı GSYİH'lerinin % 3 ile % 6 arasında bir değere eşit olduğu hesaplanmıştır.⁽³⁴⁾

Diğer dinamik etkilerde (dışsal-içsel ölçek ekonomileri, ekonomik etkinlik, v.b.) dikkate alındığında Türkiye'nin DYS ile birlikte plan dönemi sonunda elde edeceği dinamik refah kazancının GSMH'nin % 7'si ile % 10'una ulaşacağını öngörmek mümkündür.

TABLO 12: İzin Verilen Yabancı Sermaye Bölgelere Göre Dağılımı, Toplam ve Gerçekleşen (Milyon \$), (%), 1987-1995

Yıllar	AB ülkeleri		Diğer OECD Ülkeleri		Ortadoğu ve K. Afrika Ülkeleri		Diğer Ülkeleri		Yıllık Toplam İzinler	Yıllık İzinler GSMH	Net Girişler	Gerçekleşen Yıllık İzinler
	A	B	A	B	A	B	A	B				
1987	384	57.0	164	25.0	21	3.2	96	14.71	655	0.96	106	0.26
1988	394	48.0	327	39.8	39	4.7	61	7.40	820	1.15	354	0.47
1989	927	61.3	484	32.0	82	5.4	97	6.4	1512	1.91	663	0.48
1990	1258	67.6	370	19.9	62	3.3	171	9.2	1861	1.71	713	0.26
1991	1044	53.0	738	37.5	99	5.0	96	4.5	1967	1.32	783	0.46
1992	1120	61.5	494	27.0	126	7.0	180	4.5	1820	1.17	779	0.50
1993	1176	51.8	866	38.1	78	3.3	151	6.8	2271	1.33	622	0.35
1994	971	65.4	403	27.1	42	2.8	68	4.7	1485	1.04	559	0.42
1995*	1003	61.9	462	28.5	53	3.2	103	6.4	1621	1.20	251	-

* Eytül sonu

Not: 1) A: Bölge'nin toplam izni

B: Bölge'nin toplam izninin yıllık toplam izinlere oranı (%)

2) Miktarlar ve Oranlar yuvarlanmıştır.

Kaynak: YASED ve İTO

TABLO 13 : Kümülatif Direkt Yabancı Sermaye Stoku'nun AB ve Türkiye'deki Miktarı ve GSMH'ye Oranları (Milyar \$), (%) 1980 - 1994

Ülke	1980			1994		
	A	B	A/B	A	B	A/B
Almanya	928	25	2.69	2041	130	6.36
Fransa	570	20	2.98	1318	120	9.10
İngiltere	575	60	10.43	1013	180	17.76
İtalya	396	5	1.26	1020	45	4.41
İspanya	210	5	2.38	480	110	22.91
Belçika- Lüksemburg	120	5	4.16	240	60	25.0
Avusturya	76	5	6.57	196	15	7.65
İsveç	124	5	4.03	195	25	12.82
Danimarka	65	5	7.69	147	20	13.6
Yunanistan	41	5	12.19	78	15	19.23
Türkiye	58	0.035	0.06	142	5.2	3.66

- Notlar: 1) A : Ülkelerin GSMH değerleri. AB'ye ait GSMH değerleri 1980 yılı için EUROMONİTOR (1994)'den, 1994 yılı için OECD'den alındı.
 B : Kümülatif Direkt Yabancı Sermaye Miktarı. AB'ye ait veriler The Economist (1995) sayı 7945 ve 7946'dan alındı. Bu değerler belirli aralıklar için ortalama yaklaşık değerlerdir. Türkiye'ye ait veriler ise YASED ve İTO'dan derlendi.
- 2) Hollanda, Finlandiya, Portekiz ve İrlanda için Kümülatif Direkt Yabancı sermaye verileri bulunamadığından bu ülkelerle ilgili hesaplamalar yapılmadı.

DİPNOTLAR

- 1- Machlup (1977) sf. 1-15.
- 2- Södersten (1988) bölüm 1 ve bölüm 2
- 3- GATT'ın 24. maddesinde yer alan ve GB'leri teşvik eden yorumu için, bakınız. El-Agraa (1990) sf. 15-17.
- 4- J. Vinor (1950) "The Customs Unions Issue" isimli kitabı, El-Agraa (1990 ve Robson 1993)'e atfen.
- 5- GBT ile ilgili literatür araştırması, Krauss (1972) sf. 413-436'da geniş bir şekilde yapılmıştır.
- 6- EET'nin sistematik sınıflandırması için, Bakınız Balassa (1961) sf. 1-15.
- 7- Daha ayrıntılı bilgi için, Bakınız, El-Agraa (1990) bölüm 2 ve Dearden & Mc Donald (1994) sf. 5-7
- 8- Bakınız, Yannopoulos (1990) sf. 245.
- 9- El-Agraa (1990) sf. 87-90, Manisalı 81971) sf. 71-118.
- 10- Kindleberg (1956) sf. 65-73, Yannopoulos (1990) 24-243.
- 11- Robson (1993), sf. 233-239
- 12- Balkır ve Demirci (1989) sf. 161-172.
- 13- Büyüktaşkın (1975), sf. 42-49
- 14- Robson (1993) sf. 237 239.
- 15- El-Agraa, (1990) sf. 126-127,
- 16- DTM'nin "Başlıca ekonomik Göstergeler Bülteni" Türkiye'nin dış ticarete bulunduğu ülkeleri 7 gruba ayırmaktadır.
- 17- Kreinin (1969) sf. 128.
- 18- Tahmin sonuçlarına ait bilgisayar çıktıları EKLER'de verilmiştir. Ekonometrik çalışmada Ertok (1983) ve Pyndek ve Rubinfeld (1991) kullanılmıştır.
- 19- Hood ve Young (1987) sf. 18, Genceli (1991) sf. 84.
- 20- Hood ve Young (1987) sf. 29-32.
- 21- Genceli (1991) sf. 85-97.
- 22- Halcioğlu (1990) sf. 105'de de benzer bir analiz vardır.
- 23- Karemera ve Koo (1994) sf. 12-18.
- 24- The Economist tahmini, 30 Kasım 1995 tarihli Hürriyet Gazetesinden Enis Berberoğlu'na atfen.
- 25- 1996 yılı Dönem başı ithalat değerleri tahminidir. 1995 yılının birinci altı aylık değerlerindeki bir önceki yılın aynı dönemine göre artış oranlarının, ikinci altı ayda da aynı olacağı bulunmuş, hesaplanmıştır.
- 26- Otomotiv, v.b. birkaç hassa sektör hariç. Hürriyet 12.12.1995.
- 27- Yannopoulos (1990) sf. 252-253.
- 28- "İkinci en iyi " teorisi için bakınız Lancaster ve Lipsey (1956) sf. 11.32.
- 29- Baysan (1983) sf. 104
- 30- Sodersten (1988) sf. 283
- 31- Baysan (1983) sf. 106, Balassa (1971)'e atfen.
- 32- DPT, (1995), VII BYKP, sf. 175.
- 33- DPT, (1995), VII BYK, sf. 169.
- 34- Robson (1993) sf. 248, Owen (1983)'e atfen.

EK 1**Ampirik Modellerde kullanılan Değişkenler ve Kaynakları****1) Statik Model**

- E12M :** AB12'den ithalat (Milyon \$). ECU'ya dönüştürüldü. AB12TEFE ile deflete edildi. (E12MEC)
Kaynak : DTM
- GSMH :** Cari üretici fiyatlarıyla Türk GSMH'sı (Milyon TL). AB için ECU, diğer bloklar ve toplam düzeyde \$ cinsinden işe USATEFE ile deflete edildi. (GSMHE, GSMHD)
Kaynak : DİE
- ECUTL :** ECU/TL, ECU'nun alış ve satış fiyatlarının yıllık ortalaması, çapraz kurdan (\$/TL, ECU/\$) benim kendi hesaplamam.
Kaynak : Eurostat ve TCMB
- DOYO :** \$/TL, ABD dolarının yıl içi alış ve satış fiyatlarının ortalaması.
Kaynak : TCMB
- DOECDM :** AB dışı diğer OECD ülkelerinden yapılan ithalat (Milyon \$). USATEFE ile deflete edildi.
Kaynak DTM
- MENAM :** Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden yapılan ithalat (Milyon \$). USATEFE ile deflete edildi.
Kaynak : DTM

- COMEM : Doğu Avrupa Ülkeleri, S.S.C.B. ve Eski S.S.C.B. ülkelerinden yapılan ithalat (Miyon \$). USATEFE ile deflete edildi.
Kaynak : DTM
- DİĞERM : Diğer Ülkeler grubundan yapılan ithalat (Milyon \$). USATEFE ile deflete edildi.
Kaynak : DTM
- TTM : Türkiye'nin toplam ithalatı (Milyon 4). USATEFE ile deflete edildi.
Kaynak : DTM
- KUR 1 : ECU/TL reel kuru ((AB12TEFE/TÜRKTEFE) * ECU TL).
Kaynak . Eurostat, DİE, TCMB
- KUR 2 : \$/TL reel kuru ((USATEFE/TÜRK TEFE) * DOYO).
Kaynak : DİE ve TCMB
- DUMMY : 1970-1980 : 0, 1981-1994 : 1
- PINDX : Ham Petrol İthalat fiyat endeksi (\$). (1980=100), USA TEFE ile deflete edildi.
Kaynak : DTM
- TÜRKTEFE : Türk toptan eşya fiyatları yıllık yüzde değişim endeksi. (1980=100)
Kaynak : DİE
- AB12TEFE : AB12 toptan eşya fiyatları yıllık yüzde değişim endeksi (ECU cinsinden) (1980=100).
- USATEFE : ABD toptan eşya fiyatları yıllık yüzde değişim endeksi.

(1980=100).

2) Dinamik Model

NYSAB : AB'den gelen Net Direkt Yabancı Sermaye (NDYS) yatırımları (Bir önceki yıla göre sermaye stokundaki değişme), (Milyon TL). TÜRKTEFE ile deflete edildi.

Kaynak : YASED

NYSUKJ : ABD, Kanada ve Japonya'dan gelen NDYS yatırımları. (Bir önceki yıla göre sermaye stokundaki değişme) (Milyon TL). TÜRKTEFE ile deflete edildi.

Kaynak : YASED

NYSME : Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden gelen NDYS yatırımları (Bir önceki yıla göre sermaye stokundaki değişme) (Milyon TL). TÜRKTEFE ile deflete edildi.

Kaynak : YASED

TEFE : Türk Toptan Eşya fiyatları, yıllık yüzde değişim.

Kaynak : DİE

NYSDG : Diğer ülkelerden gelen (COMECON dahil) NDYS yatırımları (Bir önceki yıla göre sermaye stokundaki değişme) (Milyon TL).

Kaynak : YASED

GSYH : Türk GSYİH (Üretici fiyatlarıyla Milyon TL) TÜRKTEFE ile deflete edildi.

Kaynak : DİE

MTAX.: İthalde alınan tüm gümrük vergileri ve eş etkili vergiler (fonlar dahil) (Milyon TL).

Kaynak . DİE ve Pakdemirli

PROR : Reel Koruma oranı, ((MTAX/TTM)/TÜRKTEFE)

DUMMY 1 : 1975-1987 : 0, 1988-1993 : 1

Bilgisayar çıktılarında, değişkenlerin başında yer alan LR, değişkenlerin doğal logaritma ve reel biçimde olduklarını göstermektedir. Açıklayıcı değişkenlerin sonlarına 1 veya 2 sayılarının eklenmesi onların 1. veya 2. laglarıyla regresyona tabi tutulduklarını göstermektedir. Ekonometrik sorunlar ve testler için, Ertek (1983) ve Pyndck & Rubinfeld (1991)'den faydalanıldı.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- Balassa, B. (1971) The Structure of Protection in Developing Countries. John Hopkins Press, Baltimore.
- Balkır, C ve Demirci, M. (1989) Uluslararası Ekonomik Bütünleşme ve Avrupa Topluluğu Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Baysan, T. (1983) Gümrük Tarife İndirimlerinin Kaynak Dağılım ve Toplumsal Refah Üzerindeki Etkileri ODTÜ, Ankara
- Dearden, S and Mc Donald, F. (1994) European Economic Integration, 2nd edition. Longman, London.
- DTM (1996) Box-Jenks Yöntemi ile Dış Ticaret Rakamlarının Tahmini, DTM Ekonomik Analizler Serisi No: 1, DTM, Ankara.
- El-Agraa, A.M. (1990) Economics of the European Community, 3rd edition, Philip & Allan, Cambridge.
- Ertek, T. (1982) Ekonometriye Giriş, 3. Baskı, Araştırma, Eğitim, Ekin Yayınları, İstanbul.

- Gencefi, M. (1991) Yabancı Sermaye'nin Duyarlılık Analizi, İTO, İstanbul.
- Halicioğlu, R. F. (1990) Turkey's Foreign Trade: 1963-1989. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Cardiff Business School, University of Wales, Cardiff.
- Hood, N. and Young, S. (1987) The Economics of Multinational Enterprise. Longman, London.
- Machlup, F. (1977) A History of Thought on Economic Integration. Columbia university Press, New York.
- Manisalı, E. (1971) Gümrük Birlikleri ve Dinamik Entegrasyon Teorisi Sermet Matbaası, İstanbul
- Owen, N. (1983) Economies of Scale, Competitiveness, and Trade Pattern within the European Community. Clarendon Press, Oxford.
- Pyndek, S.R. and Rubinfeld, D.L. (1991) Econometric Models and Econometric Forecasts 3rd. edition, Mc graw-Hill, Singapore.
- Robson, P. (1993) The Economics of International Integration, 3rd edition, Routledge, London.
- Södersten, B. (1988) International Economics, 2nd. edition, Reprinted 1988. MacMillan, Hong Kong.
- Verdoorn, P.J. (1960) "The intra-bloc Trade of benelux" Economic Consequences of the Size of the Nations. içinde. Editör E.A.G. Robinson, MacMillan, London.
- Viner, J. (1950) The Customs Union Issue Carnegie Endowment for International Peace, New York.

DERGİLER

- Balassa, B. (1961) "Towards a Theory of economic integration" Kylos. Cilt: 14, sf. 1-15.
- Büyüktaşkın, S. (1975) "Ekonomik Birleşmelerin Ticaret Yaratma ve Ticaret Saptırma Etkilerinin Ölçülme Yöntemleri." Maliye Dergisi. No: 18, sf. 42-79.

- Karemera, D. and Koo, W.W. (1994) "Trade Creation and Diversion Effects of the U.S. - Canada Free Trade Agreement" Contemporary Economic Policy Cilt: 12, sf. 12-23.
- Krauss, M.B. (1972) "Recent Developments in Customs union Theory: An Interpretive Survey" Journal of Economic Literature Cilt: 10. sf. 413-436.
- Krenin, M.E. (1969) "Trade Creation and Diversion by the EEC and EFTA" Economia. Cilt: 22, sf. 273-380.
- Kindleberger, C. (1956) "European integration and the International Corporations" Columbia Journal of World Business. Cilt. 1, sf. 65-73.
- Lancaster, K ve Lipsy, R.G. (1956) "The General Theory of Second Best" Review of Economic Studies. Cilt: 24, sf. 11-32.
- Yannopoulos, G.N. (1990) "Foreign Direct Investment and European Integration: the Evidence the Formative Years of the European community" Journal of Common Market Studies Cilt: 28, sf. 235-29.

İSTATİKSEL VERİ KAYNAKLARI

- DPT, VII Beş yıllık Kalkınma Planı, DPT, Ankara, 1995.
- EUROMONITOR, European Marketing Data and Statistics. 29th edition, London.
- DTM (HDTM), Başlıca Ekonomik Göstergeler, Çeşitli Sayılar, DTM (HDTM), Ankara.
- DİE - Dış Ticaret İstatistikleri, Çeşitli Yıllar,
- Gayri Safi Milli Hasıla, kavram, Yöntem ve Kaynakları, DİE, Ankara, 1994.
- YASED Türkiye'de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Kuruluşların Ükelere Göre Dağılımı, 1975-1995, YASED, İstanbul.

- TCMB. Üç aylık Ekonomik Bülten, Çeşitli Sayılar, TCMB, Ankara.
- EUROSTAT Ekonomik Göstergeler İstatistikleri, Çeşitli Yıllar, EURO-STAT, Brüksel.
- İTO Aylık Ekonomik GösterBülteni, Çeşitli Sayılar, İTO, İstanbul
- Hürriyet Gazetesi 30 Kasım 1995 tarihli sayısı.
- The Economist sayı 7945 ve 7946.
- Pakdemirli, E. Ekonomimizin Sayısal Görünümü, 1923'ten Günümüze, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1995.
- OECD Main Economic indicators, Çeşitli Sayılar. OECD, Paris.

EK II

ZAMAN SERİLERİ VE BİLGİSAYAR ÇIKTILARI

obs	E12M	DOECDM	MENAM	COMEM	DJGERM	TTM
1970	325.0000	434.0000	70.00000	115.0000	9.000000	953.0000
1971	455.0000	465.0000	112.0000	113.0000	27.00000	1172.000
1972	653.0000	576.0000	155.0000	162.0000	17.00000	1563.000
1973	1142.000	713.0000	255.0000	174.0000	32.00000	2316.000
1974	1709.000	1264.000	784.0000	258.0000	52.00000	4067.000
1975	2338.000	1539.000	911.0000	245.0000	82.00000	5115.000
1976	2341.000	1654.000	1178.000	319.0000	67.00000	5559.000
1977	2470.000	1925.000	1365.000	340.0000	125.0000	6225.000
1978	1873.000	1133.000	1296.000	383.0000	129.0000	4814.000
1979	1828.000	1472.000	1241.000	613.0000	151.0000	5305.000
1980	2202.000	1707.000	3416.000	754.0000	156.0000	8235.000
1981	2518.000	2249.000	3641.000	790.0000	223.0000	9421.000
1982	2466.000	2442.000	3922.000	402.0000	83.00000	9315.000
1983	2596.000	2370.000	3838.000	776.0000	140.0000	9720.000
1984	2983.000	3100.000	4089.000	881.0000	231.0000	11284.000
1985	3547.000	3368.000	4087.000	539.0000	355.0000	11896.000
1986	4565.000	3547.000	2587.000	753.0000	461.0000	11913.000
1987	5720.000	4470.000	2294.000	725.0000	674.0000	13883.000
1988	5908.000	4486.000	2356.000	855.0000	711.0000	14316.000
1989	6077.000	5005.000	2148.000	1124.000	858.0000	15212.000
1990	9354.000	4897.000	3644.000	2218.000	2189.000	22302.000
1991	9222.000	4849.000	2972.000	2030.000	1974.000	21047.000
1992	10049.00	5372.000	3223.000	2226.000	2000.000	22870.000
1993	12950.00	7025.000	3180.000	3359.000	2915.000	29429.000
1994	10279.00	5033.000	3158.000	2590.000	2210.000	23270.000
1995	15027.00	6085.000	4247.000	4439.000	3626.000	34300.000

obs	PINDX	AB12TEFE	USATEFE	TURKTEFE	GSMH
1970	7.800000	53.12500	58.51064	14.63120	193464.0
1971	9.500000	58.59375	59.57447	28.05321	241523.0
1972	10.30000	54.68750	53.19149	22.97461	289497.0
1973	13.90000	70.31250	68.08511	31.43894	368588.0
1974	36.60000	103.1250	94.68085	43.89359	498934.0
1975	45.20000	114.8437	104.2553	36.03386	641425.0
1976	47.80000	92.18750	68.08511	33.25272	807830.0
1977	54.20000	92.18750	71.27660	34.70375	1036784.
1978	54.10000	81.25000	81.91489	60.82225	1554016.
1979	72.30000	83.59375	93.61702	92.01935	2739090.
1980	131.7000	100.0000	99.99999	100.0000	5028835.
1981	155.5000	85.15625	103.1915	61.66868	7607728.
1982	141.1000	82.03125	64.89362	40.62878	10117275
1983	125.4000	65.62500	41.48936	37.84764	13153297
1984	120.5000	53.12500	42.55319	72.55139	21175772
1985	118.5000	46.87500	37.23404	70.37485	33477764
1986	61.00000	42.96875	26.59575	51.99516	47626220
1987	76.10000	31.25000	32.97872	53.80895	68988328
1988	61.90000	33.59375	41.48936	88.75454	1.19E+08
1989	73.50000	38.28125	46.80851	92.26119	2.13E+08
1990	96.20000	40.62500	44.68085	85.97340	3.63E+08
1991	77.40000	42.18750	41.48936	72.43047	5.79E+08
1992	75.60000	33.59375	30.85106	89.48005	1.01E+09
1993	65.50000	27.34375	26.59575	86.94075	1.73E+09
1994	62.10000	22.65625	32.97872	91.29383	3.64E+09
1995	NA	NA	NA	NA	NA

obs	NYSAB	NYSUKJ	NYSME	NYS DG	NTYS	GSYH
1975	142.7000	0.000000	0.000000	-2.399000	140.3010	624654.0
1976	-289.8000	2.500000	175.0000	274.7000	162.4000	796717.0
1977	300.9000	157.0000	0.000000	-120.6000	337.3000	1024998.
1978	-55.25000	-293.1400	-175.2000	224.3700	-299.2200	1540440.
1979	5028.750	717.6400	0.190000	1376.930	7123.510	2713157.
1980	1420.000	773.0000	1964.000	5213.000	9370.000	4956442.
1981	6052.000	4566.000	5320.000	8696.000	24634.00	7486010.
1982	4029.000	719.0000	4964.000	7994.000	17706.00	9997602.
1983	21739.00	12769.00	8479.000	13563.00	56550.00	13126102
1984	32673.00	13563.00	13023.00	30693.00	89952.00	21005176
1985	33355.00	2788.000	16709.00	40113.00	92965.00	33229250
1986	50236.00	11977.00	13318.00	57218.00	132749.0	47520784
1987	185949.0	45009.00	5348.000	112841.0	349147.0	68690864
1988	975821.0	227381.0	142109.0	276809.0	1622120.	1.19E+08
1989	4679221.	1763418.	422069.0	389774.0	7254482.	2.10E+08
1990	379475.0	287047.0	143084.0	644525.0	1454131.	3.59E+08
1991	979470.0	87949.00	-48124.00	736454.0	1803873.	5.74E+08
1992	3237954.	1491064.	349562.0	880042.0	5958622.	9.99E+08
1993	2905860.	3133659.	620304.0	662504.0	7322327.	1.72E+09

obs	TEFE	MTAX	PROR	DUMMY1
1975	11.40000	20989.40	28.30000	0.000000
1976	17.30000	27600.21	30.80000	0.000000
1977	28.50000	34139.77	30.30000	0.000000
1978	53.60000	46402.92	39.70000	0.000000
1979	75.10000	39299.65	23.60000	0.000000
1980	90.30000	100492.9	15.50000	0.000000
1981	34.10000	120083.8	11.30000	0.000000
1982	27.40000	181062.6	11.70000	0.000000
1983	28.10000	275480.9	12.30000	0.000000
1984	46.40000	404490.8	9.600000	0.000000
1985	41.70000	793981.6	12.70000	0.000000
1986	27.50000	1088530.	13.40000	0.000000
1987	39.30000	1771926.	14.70000	0.000000
1988	60.80000	2741972.	13.20000	1.000000
1989	65.00000	3906497.	12.00000	1.000000
1990	49.60000	7748099.	13.70000	1.000000
1991	52.60000	13031605	14.70000	1.000000
1992	61.10000	24830926	15.00000	1.000000
1993	58.40000	45193260	14.20000	1.000000

obs	ECUTL	DOYO	DUMMY
1970	11.77574	11.52000	0.000000
1971	15.64365	14.93000	0.000000
1972	15.87347	14.15000	0.000000
1973	17.41624	14.14000	0.000000
1974	16.73323	13.92000	0.000000
1975	17.99160	14.50000	0.000000
1976	18.02216	16.12000	0.000000
1977	20.65391	18.10000	0.000000
1978	30.93515	24.28000	0.000000
1979	43.02000	31.39000	0.000000
1980	109.6158	78.73000	0.000000
1981	125.9299	112.8000	1.000000
1982	161.0333	164.3700	1.000000
1983	205.1199	230.4200	1.000000
1984	294.6126	373.4000	1.000000
1985	401.0396	525.5400	1.000000
1986	671.1161	681.8900	1.000000
1987	1002.308	868.2500	1.000000
1988	1715.807	1451.000	1.000000
1989	2357.638	2140.000	1.000000
1990	3358.096	2637.110	1.000000
1991	5289.910	4268.810	1.000000
1992	9097.279	7008.150	1.000000
1993	14064.86	11215.10	1.000000
1994	41150.00	31500.00	1.000000
1995	59340.00	46000.00	NA

LS // Dependent Variable is LRCONEM
 Date: 12-04-1995 / Time: 1:03
 SMPL range: 1971 - 1994
 Number of observations: 24
 Convergence achieved after 8 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	0.1378355	2.0160908	0.0683677	0.9462
LRGSMHD	0.6770095	0.1707274	3.9654422	0.0009
LRKUR21	-0.6809373	0.2231394	-3.0516233	0.0069
DUMMY	0.3870222	0.1689319	2.2909957	0.0342
MA(2)	0.1573560	0.1539231	1.0223029	0.3202
MA(3)	0.8815103	0.0913201	9.6529700	0.0000
R-squared	0.970167	Mean of dependent var	2.470500	
Adjusted R-squared	0.961880	S.D. of dependent var	1.224509	
S.E. of regression	0.239077	Sum of squared resid	1.028842	
Log likelihood	3.740915	F-statistic	117.0717	
Durbin-Watson stat	1.584527	Prob(F-statistic)	0.000000	

LS // Dependent Variable is LRE12MEC
 Date: 12-04-1995 / Time: 1:12
 SMPL range: 1971 - 1994
 Number of observations: 24
 Convergence achieved after 11 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	0.9374337	1.8243865	0.5138350	0.6140
LRGSMHE	0.7297607	0.1505144	4.8484431	0.0002
LRKUR11	-0.5502603	0.2004258	-2.7454566	0.0138
DUMMY	0.3354175	0.1290859	2.5984066	0.0187
MA(1)	1.1318108	0.1919284	5.8970462	0.0000
MA(2)	0.6125431	0.1445787	4.2367439	0.0006
MA(3)	0.3571531	0.1227120	2.9104983	0.0097
R-squared	0.986327	Mean of dependent var	3.906038	
Adjusted R-squared	0.981501	S.D. of dependent var	1.224301	
S.E. of regression	0.166517	Sum of squared resid	0.471372	
Log likelihood	13.10741	F-statistic	204.3896	
Durbin-Watson stat	1.795662	Prob(F-statistic)	0.000000	

LS // Dependent Variable is LRDGERM
Date: 12-04-1995 / Time: 0:55
SMPL range: 1971 - 1994
Number of observations: 24
Convergence achieved after 10 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	0.6174649	2.4358825	0.2534872	0.8029
LRGSMHD	0.8655114	0.2058472	4.2046302	0.0006
LKUR21	-1.3781602	0.2682733	-5.1371495	0.0001
DUMMY	0.3844964	0.1967324	1.9544135	0.0673
MA(1)	0.7178540	0.2015356	3.5619221	0.0024
MA(2)	0.5721937	0.1595323	3.5866943	0.0023
MA(3)	0.0936387	0.1805882	0.5185207	0.6108
R-squared	0.981751	Mean of dependent var	1.508222	
Adjusted R-squared	0.975311	S.D. of dependent var	1.806182	
S.E. of regression	0.283803	Sum of squared resid	1.369250	
Log likelihood	0.310963	F-statistic	152.4290	
Durbin-Watson stat	2.334774	Prob(F-statistic)	0.000000	

LS // Dependent Variable is LRMENAM
Date: 12-04-1995 / Time: 2:21
SMPL range: 1971 - 1994
Number of observations: 24
Convergence achieved after 10 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	-3.2988235	0.5281922	-6.2454985	0.0000
LRGSMHD	0.5255405	0.0949144	5.5369937	0.0000
LPP1NDX1	0.7873097	0.1011371	7.7845819	0.0000
MA(1)	-0.0317127	0.1680694	-0.1886880	0.8524
MA(2)	0.5524972	0.1443357	3.8278618	0.0012
MA(3)	0.6129240	0.1602674	3.8243843	0.0012
R-squared	0.948775	Mean of dependent var	3.393042	
Adjusted R-squared	0.934545	S.D. of dependent var	1.212974	
S.E. of regression	0.310329	Sum of squared resid	1.733471	
Log likelihood	-2.519389	F-statistic	66.67750	
Durbin-Watson stat	1.894867	Prob(F-statistic)	0.000000	

LS // Dependent Variable is LRTTM
 Date: 12-04-1995 / Time: 0:46
 SMPL range: 1971 - 1994
 Number of observations: 24
 Convergence achieved after 6 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	2.5413719	1.5582492	1.6309149	0.1213
LRGSMHD	0.6401038	0.1373157	4.6615485	0.0002
LRKUR21	-0.5863856	0.2058957	-2.8479740	0.0111
DUMMY	0.5347286	0.1288761	4.1491668	0.0007
MA(1)	0.0465993	0.2750885	0.1693975	0.8675
MA(2)	-0.6063838	0.2893382	-2.0957617	0.0514
MA(3)	-0.5123857	0.2414579	-2.1220501	0.0488
R-squared	0.983606	Mean of dependent var	5.072865	
Adjusted R-squared	0.977820	S.D. of dependent var	1.177011	
S.E. of regression	0.175290	Sum of squared resid	0.522353	
Log likelihood	11.87507	F-statistic	169.9982	
Durbin-Watson stat	1.899602	Prob(F-statistic)	0.000000	

LS // Dependent Variable is LRDOECDM
 Date: 12-04-1995 / Time: 0:50
 SMPL range: 1971 - 1994
 Number of observations: 24
 Convergence achieved after 17 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	-0.2511797	1.8792643	-0.1336585	0.8952
LRGSMHD	0.8563803	0.1477250	5.7971258	0.0000
LRKUR21	-0.5120138	0.2083134	-2.4579011	0.0243
MA(1)	1.3166650	0.1720849	7.6512509	0.0000
MA(2)	0.9859071	0.2531824	3.8940590	0.0011
MA(3)	0.6392358	0.2423121	2.6380677	0.0167
R-squared	0.982326	Mean of dependent var	3.838673	
Adjusted R-squared	0.977416	S.D. of dependent var	1.166824	
S.E. of regression	0.175349	Sum of squared resid	0.553448	
Log likelihood	11.18117	F-statistic	200.0873	
Durbin-Watson stat	1.959376	Prob(F-statistic)	0.000000	

LS // Dependent Variable is LRNYSUKJ
 Date: 11-20-1995 / Time: 22:58
 SMPL range: 1977 - 1993
 Number of observations: 17
 Convergence achieved after 5 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	-4.6989388	1.6818759	-2.7938677	0.0175
LRGSYH1	1.2991195	0.0683111	19.017697	0.0000
LRPROR1	-2.1115052	0.1476926	-14.296517	0.0000
LTEFE1	-1.4022218	0.2601340	-5.3903825	0.0002
DUMMY1	0.7414513	0.3111462	2.3829677	0.0363
AR(1)	-0.3614945	0.3007938	-1.2018018	0.2547
R-squared	0.991647	Mean of dependent var		6.116821
Adjusted R-squared	0.987850	S.D. of dependent var		3.772257
S.E. of regression	0.415801	Sum of squared resid		1.901794
Log likelihood	-5.503424	F-statistic		261.1794
Durbin-Watson stat	2.250536	Prob(F-statistic)		0.000000

LS // Dependent Variable is LRNYSME
 Date: 11-20-1995 / Time: 22:30
 SMPL range: 1975 - 1993
 Number of observations: 17
 Convergence achieved after 13 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	-4.2608555	4.6887129	-0.9087474	0.3830
LRGSYH1	1.2146047	0.2175101	5.5841296	0.0002
LRPROR2	-1.9870105	0.4565894	-4.3518544	0.0012
LTEFE1	-1.2802011	0.7898727	-1.6207689	0.1334
DUMMY1	0.1650421	0.8786156	0.1878434	0.8544
MA(1)	-0.0412750	0.3404030	-0.1212534	0.9057
R-squared	0.958231	Mean of dependent var		5.582005
Adjusted R-squared	0.939245	S.D. of dependent var		3.856745
S.E. of regression	0.950634	Sum of squared resid		9.940754
Log likelihood	-19.56111	F-statistic		50.47022
Durbin-Watson stat	1.946715	Prob(F-statistic)		0.000000

LS // Dependent Variable is LFNYSAB

Date: 11-20-1995 / Time: 22:47

SMPL range: 1976 - 1993

Number of observations: 18

Convergence achieved after 11 iterations

VARIABLE	COEFFICIENT	STD. ERROR	T-STAT.	2-TAIL SIG.
C	-2.1520994	2.2310694	-0.7622859	0.4606
LRGSYHJ	1.2554439	0.1395090	8.9990145	0.0000
LRPROR1	-2.3118370	0.2377121	-9.7253646	0.0000
LTEFE1	-1.6220151	0.3648670	-4.4454973	0.0008
DUMMY1	1.1520479	0.5984961	1.9249047	0.0783
MA(1)	-0.8778435	0.3606551	-2.4340252	0.0315
R-squared	0.986955	Mean of dependent var	6.822148	
Adjusted R-squared	0.981520	S.D. of dependent var	4.012199	
S.E. of regression	0.545424	Sum of squared resid	3.569849	
Log likelihood	-10.98026	F-statistic	181.5820	
Durbin-Watson stat	1.940087	Prob(F-statistic)	0.000000	